ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA
VOL. XXX, 6 SECTIO G 1983

Instytut Administracji i Prawa Publicznego UMCS
Zakład Prawa Międzynarodowego Publicznego

Lech ANTONOWICZ

Przemiany i rozwój składu społeczności międzynarodowej w XX wieku

Изменение и развитие состава международного сообщества в XX в.

Changes and Development in the Composition of the 20th Century International Community

1

Zmiany zaszłe na mapie politycznej świata w bieżącym stuleciu są ogromne. Wyraziły się one przede wszystkim w zmianie zestawu i powiększeniu się liczby państw tworzących społeczność międzynarodową. Wydaje się, że zjawisko to powinno być przedmiotem badań w różnych dyscyplinach naukowych. Zadaniem niniejszego artykułu jest nie tyle sporządzenie kalendarium powstawania i upadku poszczególnych państw, ile próba ujęcia tego procesu w kategoriach prawa międzynarodowego i nauki o stosunkach międzynarodowych. Niewielkie rozmiary artykułu pozwalają opracować zaledwie szkic do syntezy, która wymagałaby znacznie większej pracy.

Wykonanie tego zadania utrudnia okoliczność, że pojęcie państwa jako podmiotu prawa międzynarodowego i uczestnika stosunków międzynarodowych nigdy nie było oczywiste. Toteż, chcąc porównać zestaw państw istniejących w r. 1900 z państwami obecnie tworzącymi społeczność międzynarodową, trzeba najpierw przyjąć za właściwą jakąś definicję państwa. Zakładając zaś, że państwami są suwerenne jednostki geopolityczne [1], nie usuwa się automatycznie dużych trudności z kwalifikowaniem niektórych przypadków. W ciągu całego dotychczasowego okresu XX wieku mamy bowiem do czynienia z jednostkami geopolitycznymi o częściowym uczestnictwie w stosunkach międzynarodowych, co z natury rzeczy

[1] L. Antonowicz: *Pojęcie państwa w prawie międzynarodowym*, Warszawa 1974, s. 153.

stawia pod znakiem zapytania ich suwerenność. Wydaje się, że tego rodzaju przypadki należy oceniać oddzielnie, biorąc pod uwagę rozmiary i charakter ich więzi z innym państwem czy państwami.

2

Poszukując materiału do odpowiedzi na pytanie, ile i jakie mianowicie państwa istniały na samym początku XX wieku, można zacząć od uczestników Pierwszej Międzynarodowej Konferencji Pokojowej, która odbywała się w okresie od 18 V do 29 VII 1899 r. w Hadze. Otóż w konferencji tej uczestniczyli przedstawiciele 26 państw.[2]

Nie wszystkie te państwa miały jednakowy status prawnomiędzynarodowy. W nauce prawa międzynarodowego przedmiotem dyskusji był zwłaszcza charakter unii austriacko-węgierskiej oraz unii szwedzko-norweskiej. W gronie uczestników konferencji status wątpliwy miała Bułgaria, która w myśl traktatu berlińskiego z 13 VII 1878 r. stanowiła księstwo samodzielne i hołdownicze pod suzerennością Turcji[3], a niepodległość uzyskała dopiero w r. 1908[4]. Jednak równoprawny udział w konferencji międzynarodowej dowodził jej uczestnictwa w społeczności międzynarodowej.

Liczba 26 państw nie jest oczywiście równoznaczna z określeniem pełnego składu społeczności międzynarodowej na przełomie wieków, gdyż wiele państw, zwłaszcza państw środkowo- i południowoamerykańskich, nie uczestniczyło we wspomnianej konferencji.[5] Warto zwrócić uwagę na to, że na Drugiej Międzynarodowej Konferencji Pokojowej w r. 1907 liczba uczestników wynosiła już 44, aczkolwiek różnicę tę nie spowodowały bynajmniej tylko państwa powstałe w 8-letnim okresie, który dzielił obie konferencje. Do tej ostatniej grupy można zaliczyć tylko Norwegię, która

---

[2] 1) Austro-Węgry, 2) Belgia, 3) Bułgaria, 4) Chiny, 5) Czarnogóra, 6) Dania, 7) Francja, 8) Grecja, 9) Hiszpania, 10) Holandia, 11) Japonia, 12) Luksemburg, 13) Meksyk, 14) Niemcy, 15) Persja, 16) Portugalia, 17) Rosja, 18) Rumunia, 19) Serbia, 20) Stany Zjednoczone, 21) Syjam, 22) Szwecja i Norwegia, 23) Szwajcaria, 24) Turcja, 25) Wielka Brytania, 26) Włochy; J. B. Scott: *Les conventions et déclarations de la Haye de 1899 et 1907*, New York 1918, s. 39.

[3] *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna, Wybór dokumentów*, pod red. L. Gelberga, t. I, Warszawa 1954, ss. 130—132.

[4] Materiał faktyczny do niniejszego artykułu został w dużej mierze zebrany na podstawie: A. G. Szigier: *Politiczeskaja karta mira (1900—1960)*, Sprawocznik, Moskwa 1961.

[5] S. Hubert: *Zarys rozwoju nowoczesnej społeczności międzynarodowej*, Kraków 1947, s. 78.

usamodzielniła się w wyniku rozwiązania unii ze Szwecją, oraz Kubę i Panamę, podczas gdy inne państwa Ameryki Łacińskiej istniały już dłużej.[6] Szczególny problem przedstawia udział w ówczesnej społeczności międzynarodowej państw spoza kręgu kultury europejskiej. Na początku XX wieku nie została jeszcze całkowicie przezwyciężona dziewiętnastowieczna koncepcja podziału państw na tak zwane cywilizowane i niecywilizowane, mająca bardzo negatywny wpływ na status prawnomiędzynarodowy państw azjatyckich i afrykańskich. Niemniej jednak wydaje się, że za należące do społeczności międzynarodowej w omawianym okresie można jeszcze uznać Abisynię, Liberię i Maroko w Afryce oraz Koreę w Azji.

Na podstawie tych ustaleń można powiedzieć, że społeczność międzynarodowa na początku XX wieku liczyła 46 państw, z których 37 — czyli znaczna większość — to były państwa europejskie i amerykańskie.

Niekiedy twierdzi się, że wiek XIX faktycznie skończył się wraz z wybuchem I wojny światowej. Ten kilkunastoletni okres można również wyodrębnić z punktu widzenia zmian w składzie społeczności międzynarodowej, aczkolwiek były to zmiany stosunkowo niewielkie. Oprócz wspomnianych już państw — Kuby, Panamy i Norwegii — w okresie tym powstała jeszcze Albania, natomiast ubyły ze składu społeczności międzynarodowej Korea i Maroko. Można więc powiedzieć, że okres ten oznaczał uzupełnienie czterech procesów, które przebiegały głównie w wieku XIX, a mianowicie: 1) emancypacji politycznej krajów Ameryki Łacińskiej; 2) rozpadu europejskiej części imperium tureckiego; 3) podziału kolonii między mocarstwa europejskie; 4) ekspansji terytorialnej Japonii.

3

Pierwsza wojna światowa i jej wielorakie konsekwencje spowodowały duże zmiany w składzie społeczności międzynarodowej. Ucieleśnieniem zwycięstwa rewolucji socjalistycznej w Rosji było przede wszystkim proklamowanie Rosyjskiej Federacyjnej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, którą ze stanowiska prawa międzynarodowego można traktować jako kontynuację przedrewolucyjnego państwa rosyjskiego, ale także ukonstytuowanie się w postaci oddzielnych republik radzieckich Białorusi, Ukrainy i Zakaukazia.[7] Te cztery republiki utworzyły w końcu 1922 r. Związ-

---

[6] Były to: Argentyna, Boliwia, Brazylia, Chile, Dominikana, Ekwador, Gwatemala, Haiti, Kolumbia, Nikaragua, Paragwaj, Salwador, Urugwaj i Wenezuela. Zob. Scott: *op. cit.*, ss. 17 i 40.

[7] L. Antonowicz: *Położenie ZSRR w prawie międzynarodowym*, „Studia Prawnicze" 1967, z. 15, ss. 8—10.

zek Socjalistycznych Republik Radzieckich. W pierwszym okresie sprawy zagraniczne należały do wyłącznej kompetencji ZSRR, natomiast na podstawie noweli konstytucyjnej z 1 II 1944 r. uprawnienia w tych sprawach otrzymały także radzieckie republiki związkowe, których liczba w tym czasie wzrosła do 16, a obecnie — wskutek zmiany statusu republiki karelofińskiej — wynosi 15.

Bezpośredni związek z Wielką Socjalistyczną Rewolucją Październikową miało także powstanie państwowości mongolskiej. Proklamowanie Mongolskiej Republiki Ludowej w r. 1924 stworzyło przesłankę, która umożliwiła stopniowy proces wchodzenia tego kraju do społeczności międzynarodowej. Inną drogą poszedł natomiast rozwój polityczny Tuwińskiej Republiki Ludowej, która w r. 1944 została przyłączona do ZSRR. Rewolucja Październikowa miała duże znaczenie dla uzyskania niepodległości przez Finlandię, Polskę oraz Estonię, Łotwę i Litwę. Rozpad monarchii Austriacko-Węgierskiej wyraził się w powstaniu Czechosłowacji, a także w ukształtowaniu Austrii i Węgier jako państw oddzielnych. Spośród terytoriów oderwanych od Turcji już w r. 1916 zostało utworzone Królestwo Hedżaz, a w r. 1918 powstał Jemen. Niepodległość Afganistanu została proklamowana w r. 1919.

Wiele zmian w składzie społeczności międzynarodowej zostało potwierdzonych w traktatach pokoju zawartych w wyniku I wojny światowej. Pod tym względem duże znaczenie miał także udział w Paryskiej Konferencji Pokojowej dominiów brytyjskich, to jest Afryki Południowej, Australii, Kanady i Nowej Zelandii, a także Indii. Na konferencji imperialnej w r. 1926, a następnie w Statucie Westminsterskim z r. 1931 uznano, że członkowie Brytyjskiej Wspólnoty Narodów są samodzielni i nawzajem sobie nie podporządkowani. W ramach tej Wspólnoty status dominialny uzyskała w r. 1921 Irlandia. Dominia brytyjskie nie były wprawdzie uważane wówczas za państwa suwerenne, ale ich oddzielne uczestnictwo w stosunkach międzynarodowych coraz bardziej umacniało się.[8]

Na skład społeczności międzynarodowej okresu międzywojennego można spojrzeć przez pryzmat członkostwa Ligi Narodów — pierwszej powszechnej organizacji międzynarodowej o celach politycznych. Co prawda Pakt LN przewidywał jej członkostwo nie tylko dla państw, ale także dla dominiów i kolonii samodzielnych, ale te dwie ostatnie kategorie na forum tej organizacji były traktowane na równi z państwami.[9] Praktycznie dotyczyło to dominiów brytyjskich oraz Indii.

---

[8] J. E. S. Fawcett: *The British Commonwealth in International Law*, London 1963 oraz E. Dynia: *Członkostwo Brytyjskiej Wspólnoty Narodów*, „Sprawy Międzynarodowe" 1978, nr 5, ss. 131—139.

[9] *Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna, Wybór dokumentów*, pod red. L. Gelberga, t. II, Warszawa 1958, s. 30.

W ramach Ligi Narodów został utworzony system mandatowy, który objął kolonie oderwane od Niemiec oraz arabskie terytoria oderwane od Turcji. Terytoria mandatowe nie były państwami o statusie międzynarodowym i dopiero osiągnięcie niepodległości zapewniało im taki charakter. W praktyce zdarzyło się to tylko w r. 1932 w przypadku Iraku [10], podczas gdy Egipt uzyskał niepodległość jeszcze w r. 1922 bez udziału organizacji międzynarodowych.

Państwem w sensie prawa międzynarodowego nie było Wolne Miasto Gdańsk.[11] Stanowiło ono terytorium zależne od Ligi Narodów, a jego sprawy zagraniczne prowadziła Polska.

W okresie międzywojennym można odnotować dwa przypadki integracji politycznej państw. Pierwszym było powstanie Państwa Serbsko-Chorwacko-Słoweńskiego, które później przyjęło nazwę Jugosławii. Drugim z kolei przypadkiem było proklamowanie Królestwa Saudyjskiego w rezultacie połączenia Hedżazu i Nejdżu.

Zupełnie wyjątkowy charakter miało utworzenie państwa watykańskiego na podstawie układu laterańskiego z 11 II 1929 r. między Stolicą Apostolską a Włochami. W istocie rzeczy było to tylko uzupełnienie statusu międzynarodowego Stolicy Apostolskiej, która nawet będąc pozbawiona podstawy terytorialnej uczestniczyła w życiu międzynarodowym i była uważana przez państwa za podmiot prawa międzynarodowego.

W okresie międzywojennym można zauważyć trzy zjawiska, których dalszy rozwój okazał się istotny dla współczesnego składu społeczności międzynarodowej. Na pierwszym miejscu należy wymienić powstanie Związku Radzieckiego — pierwszego państwa socjalistycznego, którego istnienie umożliwiło utrzymanie się Mongolii jako państwa ludowo-demokratycznego. Był to zalążek światowego systemu państw socjalistycznych. Po drugie, niepodległość Iraku stanowiła zapowiedź procesu dekolonizacji, dokonywanej z udziałem organizacji międzynarodowej. Po trzecie, usamodzielnienie się członków Brytyjskiej Wspólnoty Narodów zapowiadało przekształcenie się tej wspólnoty w związek państw o pełnym statusie międzynarodowym.

4

Zmiany w składzie społeczności międzynarodowej, dokonane w czasie II wojny światowej, zaczęły się faktycznie kilka lat przed dniem 1 IX 1939 r. Polegały one głównie na aneksji przez państwa faszystowskie in-

[10] S. E. Nahlik: *Wstęp do nauki prawa międzynarodowego*, Warszawa 1967, s. 119.

[11] K. Skubiszewski: *Gdańsk w prawie międzynarodowym w latach 1919—1939*, „Czasopismo Prawno-Historyczne" 1956, t. VIII, z. 1, ss. 262—264.

nych państw, co spowodowało zmniejszanie się liczebności społeczności międzynarodowej. W ten sposób faktycznej likwidacji jeszcze przed wojną uległa Etiopia, Austria, Czechosłowacja i Albania. Zarazem pojawiła się charakterystyczna dla tamtego okresu kategoria „państw marionetkowych". Były to twory polityczno-terytorialne utworzone przez państwa sąsiednie i od nich zależne.[12] Jako sprzeczne z prawem międzynarodowym, ich istnienie zostało potem uznane za nieważne i niebyłe. Los taki spotkał Mandżukuo, Słowację i Chorwację. Natomiast na terytoriach państw bezpośrednio okupowanych lub anektowanych przez państwa agresorskie została potem przywrócona macierzysta władza państwowa. Dotyczyło to również państwa polskiego, które zachowało tożsamość i ciągłość prawnomiędzynarodową, pomimo głębokich zmian terytorialnych, ludnościowych i ustrojowych.[13]

Nie licząc Islandii, która całkowicie wyodrębniła się jako państwo w r. 1944, jedyną zmianą w składzie społeczności międzynarodowej, dokonaną w czasie II wojny światowej, która okazała się trwała, było przyłączenie do Związku Radzieckiego Litwy, Łotwy i Estonii w lecie 1940 r.

Klęska państw osi i ich sprzymierzeńców w rezultacie II wojny światowej doprowadziła do okupacji ich terytoriów. Nie oznaczało to jednak ich wyeliminowania ze składu społeczności międzynarodowej, aczkolwiek uczestnictwo ich w życiu międzynarodowym musiało być początkowo ograniczone czy nawet całkiem przerwane. Dotyczyło to również Austrii, która w tej wojnie brała udział jako część składowa Niemiec i w rezultacie pełny status międzynarodowy odzyskała dopiero w r. 1955.[14] Inaczej stało się względem Niemiec i Japonii. Formuła bezwarunkowej kapitulacji zastosowana do Niemiec była dalej idąca niż względem Japonii, gdyż polegała na zlikwidowaniu wszystkich centralnych władz państwowych. Niemniej jednak po pewnym okresie Niemcy jako całość miały wrócić do społeczności międzynarodowej. Sprzeczności między wielkimi mocarstwami doprowadziły jednak do ich podziału i powstania w r. 1949 dwóch państw niemieckich — Republiki Federalnej Niemiec i Niemieckiej Republiki Demokratycznej.

---

[12] R. Lemkin: *Axis rule in Occupied Europe, Laws of Occupation, Analysis of Government, Proposals for Redress*, Washington 1944.

[13] L. Gelberg: *Powstanie Polski Ludowej, Problemy prawa międzynarodowego*, Warszawa 1970, ss. 124—144.

[14] S. E. Nahlik: *Neutralność Austrii*, „Sprawy Międzynarodowe" 1960, nr 10, ss. 30—31.

5

Zakończenie II wojny światowej i przyjęcie Karty Narodów Zjednoczonych stanowi początek współczesnego etapu rozwoju społeczności międzynarodowej. W ciągu prawie 40-letniego okresu powojennego nastąpiły istotne zmiany w składzie tej społeczności.

Najważniejszą zmianą było powstanie światowego systemu państw socjalistycznych, w ramach którego można wyróżnić grupę węższą, tworzącą wspólnotę państw socjalistycznych. To epokowe zdarzenie oznaczało jednakowoż w składzie społeczności międzynarodowej zmiany natury raczej jakościowej niż ilościowej. W większości przypadków powstanie państw socjalistycznych stanowiło bowiem zmianę ustroju politycznego i społeczno-gospodarczego w istniejących już państwach, które zachowały swoją tożsamość prawnomiędzynarodową. Dotyczyło to mianowicie Polski, Czechosłowacji, Węgier, Rumunii, Bułgarii, Jugosławii i Albanii, następnie Chin oraz Kuby, a w ostatnich latach — Laosu i Kampuczy.

Inaczej przedstawiała się sprawa Niemieckiej Republiki Demokratycznej, która początkowo występowała w charakterze kontynuacji państwa niemieckiego sprzed bezwarunkowej kapitulacji w maju 1945 r., ale potem — wobec utrwalenia się pozycji dwóch państw niemieckich w rezultacie pogłębienia podziału polityczno-terytorialnego Niemiec — przyjął się pogląd o NRD jako państwie nowym pod względem prawnomiędzynarodowym.[15]

Jako państwo nowe należy traktować Koreańską Republikę Ludowo-Demokratyczną, która została proklamowana w r. 1948 w warunkach podziału Korei. Aneksja tego kraju przez Japonię w r. 1910 była zdarzeniem zbyt odległym, aby można było mówić o zachowaniu ciągłości państwa koreańskiego.

Państwem nowym jest również Wietnam i to niezależnie od oceny bardzo skomplikowanej ewolucji jego statusu prawnomiędzynarodowego w latach 1945—1975.[16]

Zarówno KRLD jak i Wietnam to nie tylko nowe państwa socjalityczne, ale i nowe państwa powstałe w wyniku dekolonizacji, a więc procesu, który przysporzył społeczności międzynarodowej największy przyrost ilościowy. Na terytoriach kolonialnych po II wojnie światowej powstało łącznie około 90 państw, co stanowi zarówno większość obecnych członków Organizacji Narodów Zjednoczonych, jak i większość składu współczesnej społeczności międzynarodowej. W szerszym znaczeniu dekolonizacja

[15] B. Wiewióra: *Niemiecka Republika Demokratyczna jako podmiot prawa międzynarodowego*, Poznań 1961, ss. 135—164.

[16] R. Jasica: *Konflikt wietnamski, Aspekty prawne i polityczne*, Katowice 1977.

objęła również jednostki geopolityczne, które już uczestniczyły w społeczności międzynarodowej, chociaż ich państwowość nie była w pełni rozwinięta pod względem międzynarodowym. Tak więc Filipiny i Indie stały się pierwotnymi członkami ONZ, chociaż niepodległość uzyskały dopiero odpowiednio w r. 1946 i r. 1947. Ponadto poprzez członkostwo ONZ, które w myśl Karty jest zastrzeżone tylko dla państw, poszerzył się status międzynarodowy takich izolowanych od szerokiego świata krajów, jak Nepal i Bhutan.

W okresie powojennym zdarzyło się kilka przypadków podziału państw. Tak więc Indie wraz z uzyskaniem niepodległości zostały podzielone na Indie i Pakistan, a z kolei od Pakistanu oderwała się prowincja wschodnia, tworząc Bangladesz. Federacja Mali została rozczłonkowana na Senegal oraz Sudan, który przybrał nazwę Republiki Mali. Z Malezji, jako państwa związkowego, wystąpił Singapur.

W omawianym okresie zdarzył się właściwie tylko jeden przypadek zjednoczenia dwóch państw w jedno, kiedy w r. 1964 Tanganika i Zanzibar utworzyły Tanzanię. Formalnie takim zdarzeniem było także zjednoczenie Demokratycznej Republiki Wietnamu i Republiki Wietnamu Południowego w r. 1976, ale nie sposób pomijać faktu, że również w okresie rozbicia na dwa państwa Wietnam zachował jedność narodowo-polityczną. Natomiast Zjednoczona Republika Arabska, obejmująca w latach 1958—1961 Egipt i Syrię, okazała się państwem nietrwałym.

Właściwa wydaje się koncepcja państwa w prawie międzynarodowym, według której nie należy stawiać znaku równości między pojęciami „państwa legalnego" i „państwa faktycznego". Na tej podstawie można uważać, że krytoriom państwa w sensie prawa międzynarodowego nie odpowiada Tajwan, gdyż jest to organizm polityczny istniejący w obrębie terytorium jednego państwa chińskiego. To samo *mutatis mutandis* dotyczy tureckiego państwa cypryjskiego.

Na podstawie powyższych danych można obliczyć, że według stanu na dzień 1 IV 1985 r. społeczność międzynarodowa składała się ze 168 państw.[17]

6

Obecny skład społeczności międzynarodowej nie jest oczywiście czymś stałym. Można więc zapytać o prawdopodobne zmiany w tym składzie do końca bieżącego stulecia.

Z punktu widzenia prawa międzynarodowego są cztery sposoby powstania państw: 1) zjednoczenie dwu lub więcej państw w jedno państwo,

[17] Zob. wykaz tych państw w aneksie.

2) rozczłonkowanie państwa na dwa lub więcej państw, 3) secesja części terytorium państwa w celu utworzenia innego państwa, 4) uzyskanie niepodległości przez terytorium zależne.

Dwa pierwsze sposoby są zarazem okolicznościami, w których państwa — jednoczące się lub ulegające rozczłonkowaniu — upadają. Ponadto jest trzeci sposób upadku państwa, kiedy przyłącza się ono dobrowolnie do innego państwa, co określa się mianem inkorporacji.

Nietrudno zauważyć, że wśród państw współczesnych zarówno procesy integracyjne, jak i dezintegracyjne przebiegają bardzo powoli. Nie wydaje się też, aby w ciągu kilkunastu lat, które pozostały jeszcze do końca XX wieku, procesy te uległy wydatnemu przyspieszeniu.

W różnych regionach geopolitycznych świata obserwuje się wprawdzie procesy integracyjne, ale na ogół ograniczają się one do dziedziny ekonomicznej, a jeśli nawet wkraczają w dziedzinę polityczną, to na razie nie ma pewności, że w dającej się przewidzieć przyszłości zaowocują one redukcją liczby państw w społeczności międzynarodowej. Najbardziej znamiennym przykładem tego zjawiska jest Europejska Wspólnota Gospodarcza.

Tendencje integracyjne występują także w niektórych częściach „trzeciego świata", zwłaszcza w kręgu państw arabskich. Nie są to jednak tendencje dostatecznie silne, aby z pewnością prowadziły do zapowiadanych rezultatów. Można tylko powiedzieć, że na przykład jest prawdopodobne zjednoczenie obu państw jemeńskich.

Tendencje dezintegracyjne również występują w niektórych częściach świata, przy czym przybierają one postać dążeń separatystycznych ze strony fragmentów terytorialnych niektórych państw. Nie zawsze zmierzają one do uszczuplenia terytoriów państw macierzystych, gdyż często ich celem politycznym jest tylko autonomia w ramach dotychczasowego państwa. Znacznie rzadziej jest nim natomiast niepodległość, traktowana przy tym jako ewentualna forma bytu politycznego. Przykład Quebecku może ilustrować ten stan rzeczy.

Głównym źródłem powiększania składu współczesnej społeczności międzynarodowej są nadal terytoria zależne typu kolonialnego. Liczba tych terytoriów obecnie nie jest już duża, a bynajmniej nie wszystkie zostaną zdekolonializowane w postaci oddzielnych państw. Można jednak powiedzieć, że ok. 20 terytoriów kolonialnych potencjalnie należy do grona uczestników społeczności międzynarodowej.

Wydaje się zatem, że liczba państw tworzących społeczność międzynarodową w końcu bieżącego stulecia zbliżyć się może do 200, ale nic nie wskazuje, że tę liczbę przekroczy.

W konkluzji można sformułować następujący wniosek. Wiek XX przyniósł prawie czterokrotny wzrost liczebny społeczności międzynarodowej.

Nastąpiły także zasadnicze zmiany jakościowe, przede wszystkim na skutek powstania systemu państw socjalistycznych oraz państw „trzeciego świata", z których niektóre wybierają socjalistyczną orientację rozwojową. Wraz z zakończeniem procesu dekolonizacji świata następuje większa polaryzacja składu społeczności międzynarodowej.

ANEKS

Wykaz państw w sensie prawa międzynarodowego

(stan z 1 IV 1985 r.)

1. Afganistan
2. Afryka Południowa
3. Afryka Środkowa
4. Albania
5. Algieria
6. Angola
7. Antigua i Barbula
8. Arabia Saudyjska
9. Argentyna
10. Australia
11. Austria
12. Bahama
13. Bahrajn
14. Bangladesz
15. Barbados
16. Belgia
17. Belize
18. Benin
19. Bhutan
20. Birma
21. Boliwia
22. Botswana
23. Brazylia
24. Brunei
25. Bułgaria
26. Burundi
27. Chile
28. Chiny
29. Cypr
30. Czad
31. Czechosłowacja
32. Dania
33. Dominikana
34. Dominika
35. Dżibuti
36. Egipt
37. Ekwador
38. Etiopia
39. Fidżi
40. Filipiny
41. Finlandia
42. Francja
43. Gabon
44. Gambia
45. Ghana
46. Górna Wolta
47. Grecja
48. Grenada
49. Gujana
50. Gwatemala
51. Gwinea
52. Gwinea-Bissau
53. Gwinea Równikowa
54. Haiti
55. Hiszpania
56. Holandia
57. Honduras
58. Indie
59. Indonezja
60. Irak
61. Iran
62. Irlandia
63. Islandia
64. Izrael
65. Jamajka
66. Japonia
67. Jemen Południowy
68. Jemen Północny
69. Jordania
70. Jugosławia
71. Kamerun
72. Kampucza
73. Kanada
74. Katar

75. Kenia
76. Kiribati
77. Kongo
78. Komory
79. Kolumbia
80. Korea Południowa
81. Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna
82. Kostaryka
83. Kuba
84. Kuwejt
85. Laos
86. Lesotho
87. Liban
88. Liberia
89. Libia
90. Liechtenstein
91. Luksemburg
92. Madagaskar
93. Malawi
94. Malediwy
95. Malezja
96. Mali
97. Malta
98. Maroko
99. Mauretania
100. Mauritius
101. Meksyk
102. Monako
103. Mongolia
104. Mozambik
105. Nauru
106. Nepal
107. Niemiecka Republika Demokratyczna
108. Niger
109. Nigeria
110. Nikaragua
111. Norwegia
112. Nowa Zelandia
113. Oman
114. Pakistan
115. Panama
116. Papua-Nowa Gwinea
117. Paragwaj
118. Peru
119. Polska
120. Portugalia
121. Republika Federalna Niemiec
122. Rumunia
123. Rwanda
124. Saint Kitts i Nevis
125. Saint Lucia
126. Saint Vincent i Grenadyny
127. Salwador
128. Samoa
129. San Marino
130. Senegal
131. Seszele
132. Sierra Leone
133. Singapur
134. Somalia
135. Sri Lanka
136. Stany Zjednoczone
137. Suazi
138. Sudan
139. Surinam
140. Syria
141. Szwajcaria
142. Szwecja
143. Tajlandia
144. Tanzania
145. Togo
146. Tonga
147. Trinidad i Tobago
148. Tunezja
149. Turcja
150. Tuvalu
151. Uganda
152. Urugwaj
153. Vanuatu
154. Watykan
155. Wenezuela
156. Węgry
157. Wielka Brytania
158. Wietnam
159. Włochy
160. Wybrzeże Kości Słoniowej
161. Wyspy Salomona
162. Wyspy Św. Tomasza i Książęca
163. Wyspy Zielonego Przylądka
164. Zair
165. Zambia
166. Zimbabwe
167. Zjednoczone Emiraty Arabskie
168. Związek Radziecki (Armenia, Azerbejdżan, Białoruś, Estonia, Gruzja, Kazachstan, Kirgizja, Litwa, Łotwa, Mołdawia, Rosja, Tadżykistan, Turkmenia, Ukraina i Uzbekistan)

РЕЗЮМЕ

Задачей настоящей статьи является не только составление календаря образования и прекращения существования некоторых государств, но и попытка описания этого процесса в категориях международного права и науки о международных отношениях. В начале XX века мир насчитывал 46 государств, из которых большую часть (37) составляли европейские и американские государства. По новейшим данным (на 1 апреля 1985 г.) в мире существует 168 государств. Автор считает, что к концу XX века это число может увеличиться до 200, но все указывает на то, что его не превзойдет. Таким образом, XX век принес почти четырехкратное увеличение международного сообщества. Кроме того, произошли принципиально-качественные изменения, выражающиеся прежде всего в образовании мировой системы социалистических государств и государств так называемого „третьего мира", из которых некоторые выбирают социалистический путь развития. Вместе с окончанием процесса деколонизации происходит большая поляризация состава мирового сообщества.

SUMMARY

The purpose of this paper is not so much to make a calendar of the rise and fall of individual states as to present this process in terms of international law and the science of international relations. The early 20th-century international community consisted of forty-six states, thirty-seven of which, a vast majority, being European and American states. However, on April 1, 1985 the international community consisted of one hundred and sixty-eight states. At the close of this century, the number of states that make up the international community may approach 200 but there is little evidence that it will be higher. 20th c. has therefore produced an almost fourfold rise in the number of members of the international community. Essential qualitative changes have also taken place with the emergence of the global system of socialist countries and of the Third-World countries, some of which choosing a socialist orientation. With the end of the process of decolonization, a greater polarization of international community is taking place.